

Statü Kaygısı Ölçeğinin Türkçeye Uyarlanması: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması

Adaptation of the Status Anxiety Scale to Turkish: A Validity and Reliability Study

Lütfi SÜRÜCÜ *
Ahmet MAŞLAKCI **
Sahil Şenay ERTAN ***

ÖZ

Literatürde statü kaygısını ölçmeye yönelik olarak tek maddeye dayalı ve çok genel bir ölçü kullanılmaktadır. Karmaşık psikolojik yapıları ölçmek için tek bir maddenin kullanılması, ölçüm aracının kapsam geçerliliği ve güvenilirliği açısından yeterli görülmemektedir. Literatürdeki bu boşluğu kapatmak ve bu yapıyı sağlam güvenilirlik ve geçerlik göstergeleriyle ölçebilmek için Day ve Fiske (2016) tarafından İngilizce olarak kısa bir "Statü Kaygısı Ölçeği" geliştirilmiştir. Araştırmanın temel amacı Day ve Fiske (2016) tarafından geliştirilen statü kaygısı ölçeğinin Türkçeye uyarlanması, çeviri, geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılarak Türkçe yazınına kazandırılmasıdır. Bu maksatla KKTC'deki 323 akademisyenden veri elde edilmiştir. Elde edilen veriler SPSS 23 ve AMOS 18 programları kullanılarak analiz edilmiştir. Elde edilen bulgular statü kaygısı ölçeğinin geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğunu göstermektedir. Araştırmanın ileride statü kaygısına yönelik yapılacak çalışmalara kaynak teşkil edeceği değerlendirilmektedir.

ANAHTAR KELİMELER

Statü Kaygısı, Geçerlik, Güvenirlik

ABSTRACT

In the literature, a very general measure based on a single item is often used to measure "Status Anxiety". The use of a single item to measure complex psychological structures is not considered sufficient in terms of content validity and reliability of the measurement tool. A short "Status Anxiety Scale" in English was developed by Day and Fiske (2016) to close this gap in the literature and to measure this structure with robust reliability and validity indicators. The main purpose of the research is to adapt the status anxiety scale developed by Day and Fiske (2016) into Turkish and to bring it into Turkish literature by making translation, validity, and reliability studies. For this purpose, data were obtained from 323 academicians in the TRNC. The data were analyzed with SPSS 23 and AMOS 18 programs. The findings reveal that the status anxiety scale is a valid and reliable measurement tool. It is considered that the research will be a source for future studies on status anxiety.

KEYWORDS

Status Anxiety, Validity, Reliability

Makale Geliş Tarihi / Submission Date	Makale Kabul Tarihi / Date of Acceptance
19.02.2022	30.04.2022
Atıf	Sürücü, L., Maşlakçı, A. ve Ertan, S. Ş. (2022). Statü Kaygısı Ölçeğinin Türkçeye Uyarlanması: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. <i>Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi</i> , 25 (1), 226-235.

* Dr., Avrupa Liderlik Üniversitesi, lutfi.surucu@elu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-6286-4184

** Doç.Dr., Bahçeşehir Kıbrıs Üniversitesi, amaslak@hotmail.com, ORCID: 0000-0001-6820-4673

*** Dr. Öğr. Üyesi, Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi, sahilertan@hotmail.com, ORCID: 0000-0001-6559-8427

GİRİŞ

Sanayi devrimi ile birlikte çoğu modern toplumlarda gelir eşitsizliği artış göstermiştir (Delhey, Schneickert ve Steckermeier, 2017; Hodge, 2019). Artan gelir eşitsizliği ile birlikte, refah seviyesindeki düşüş, kötü bir yaşam kalitesi (Blake ve Brooks, 2019: 25029) ve vatandaşlar için sosyal işlev bozuklukları da artmıştır (Melita, Willis ve Rodríguez-Bailón, 2021: 1895). Bu bağlamda gelir eşitsizliği ve sosyoekonomik farklılıklar, toplumlar için giderek daha önemli hale gelmektedir (Melita, Velandia-Morales, Iruela-Toros, Willis ve Rodríguez-Bailón, 2020: 343). Gelir eşitsizliğinin önemli olmasının diğer bir nedeni ise insanların ruhsal sağlığını olumsuz yönde etkilemesidir. Blake ve Brooks (2019) insanların ruhsal sağlığını olumsuz etkileyen psikolojik sürecin başlangıcında insanların statü kaygısı yaşaması olduğunu belirtmektedir. Benzer şekilde Melita vd (2021) ekonomik eşitsizliğin olumsuz sonuçlarını açıklamak için psikolojik süreçlerin dikkate alınması gerektiğini ve bu süreçlerden birisinin de statü kaygısı olabileceğini belirtmektedirler. Nitekim araştırmalar ekonomik eşitsizlik ile birlikte kişinin statü kazanma veya mevcut statüsünü koruma dürtüsünün artacağı, böylelikle de statü kaygısının oluşacağını göstermektedir (Paskov, Gerxhani ve van de Werfhorst, 2013: 23).

Statü kaygısı kişinin kendi sosyoekonomik konumu ve başarısı hakkında sürekli endişelenme halidir. Statü kaygısı yaşamak ise, kişinin toplumdaki başarı standartlarına ulaşamama, sosyal konumlarında sıkışıp kalma veya statüsünü kaybetme konusunda endişe duyması ile ilgilidir (Paskov, Gerxhani ve van de Werfhorst, 2013: 33). İnsanlar, statülerini kaybetme veya çevrelerindeki sosyoekonomik başarı standartlarına ulaşmama olasılığı ile karşı karşıya kaldıklarında stres tepkileri yaşamaktadırlar (Casey, 2020; Scheepers, Ellemers ve Sintemaartensdijk, 2009). Statü kaygısı merkezli yaşanan bu stres, insanları bencil ve sosyal açıdan daha az bilinçli davranışlara yönlendirirken, daha alt sosyal statüdeki insanlara karşı da ayrımcı davranışlara yol açmaktadır (Melita vd. 2020: 344). Görüldüğü üzere kişilerin kendi statüleri ilgili kaygıları, insanları toplum içinde hoş karşılanmayan davranışlara yönlendirirken, benlik imajlarını da tehdit etmektedir (Gruenewald, Kemeny ve Aziz, 2006: 413). Yapılan ampirik araştırmalar, düşük performansın veya işteki başarısızlığın temel nedenlerden birinin, kişinin sosyoekonomik durumuyla diğer bir ifade ile statü kaygısı ile ilgili olduğunu göstermektedir (Melita vd. 2020:345). Bunun yanında klinik araştırmalarda ise düşük statülü mevkilerde çalışanların ve mevcut statülerine yönelik endişelerinin (statü kaygısı) bağışıklık sisteminde diyabet ve kalp hastalığı gibi kronik hastalık riskini artıran değişikliklere yol açabileceğini göstermiştir (De Vogli, Ferrie, Chandola, Kivimaki ve Marmot, 2007: 516). Statü kaygısının psikolojik ve fizyolojik sorunların öncülleri olduğuna dair bulgular, statü kaygısı ile örgütsel sonuçlar hakkında yeni araştırma sorularını ortaya çıkarmaktadır.

Literatürde statü kaygısını ölçmeye yönelik olarak sıklıkla tek bir maddeye dayalı ve çok genel bir ölçü kullanılmaktadır. Örneğin Layte ve Whelan (2014) statü kaygısını belirlemek için 'Bazı insanlar iş durumum veya gelirim nedeniyle beni küçük görüyor' ifadesini kullanmışlardır. Bununla birlikte karmaşık psikolojik yapıları ölçmek için tek bir maddenin kullanılması, ölçüm aracının kapsam geçerliliği ve güvenilirliği açısından yeterli görülmemektedir (Fisher, Matthews ve Gibbons, 2016: 3-23). Literatürdeki bu boşluğu kapatmak ve bu yapıyı sağlam güvenilirlik ve geçerlik göstergeleriyle ölçebilmek için Day ve Fiske (2016) tarafından İngilizce olarak kısa bir "Statü Kaygısı Ölçeği" geliştirilmiştir. Literatür, araştırma sonuçlarının sağlıklı bir şekilde yorumlanabilmesi için geliştirilen ölçeklerin araştırmanın yapılacağı kültür ve dile uygun olarak çevrilmesini ve geçerlik/güvenirlilik çalışmalarının yapılmasını önermektedir (Sürücü, Şeşen ve Maslakçı, 2021: 80). Nitekim yakın bir tarihte Melita vd (2020) İngilizce olarak geliştirilen bu ölçeği İspanyolcaya çevirmiş ve geçerlik/güvenirlilik analizlerini yaparak ölçeğin İspanyolca yazının da kullanılmasını sağlamıştır. Bu çalışma da ise statü kaygısı ölçeğinin Türkçede geçerliliği ve güvenilirliğine ilişkin kanıtlar sunarak Türkçe yazınına kazandırılması amaçlanmıştır.

1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Mevcut statüyü koruma veya daha yüksek bir statü elde etme arzusu, önemli bir motivasyon kaynağı olarak kabul edilir (Anderson, Hildreth ve Howland, 2015: 575). Bununla birlikte günümüzde yaşanan ekonomik krizler ve çalkantılı bir ekonomi, statü arzusunu sürekli bir endişeye dönüştürmüştür (De Botton, 2004). Statüyü korumak veya daha yüksek bir statüye ulaşma arzusu insanların yaşamlarına farklı şekillerde etkilerken, bu süreç insanların belirli seviyelerde stres yaşamalarına sebep olmaktadır (Melita vd. 2020: 345). Ampirik araştırmalar, statü arayışının, kaygı ve stresin öncülü olduğunu (White, Langer, Yariv ve Welch, 2006: 38) ve kişinin sosyal konumuyla ilgili endişelerin ruhsal sağlığını olumsuz yönde etkilediğini göstermektedir (Blake ve Brooks, 2019; Woody, Hooker, Zoccola ve Dickerson, 2018: 151). Ruh sağlığı ile statü kaygısı arasındaki bu paralel ilişki, statü kaygısını potansiyel ruh sağlığı için risk faktörü olarak

değerlendirmenin önemli olduğunu ve statü kaygısı kavramının kapsamı konusunda açıklık getirilme ihtiyacını ortaya koymaktadır (Layte ve Whelan, 2014: 530).

Statü kaygısının, literatürde tanımlanan kaygı durumlarından farklı bir yapıya sahip olduğunu belirtmek önemlidir. Örneğin insanların yaşadıkları kaygı durumu, çevresinde gelişen durumları tehdit edici olarak algılamalarıyla birlikte yaşanan sürekli kaygı halidir. Statü kaygısı ise sürekli kaygıdan daha spesifik olarak mevcut sosyal statüye yönelik kaygı duyulması nedeniyle genel kaygı durumundan farklıdır (Balsamo, Romanelli, Innamorati, Ciccamesse, Carlucci ve Saggino, 2013: 478). Ayrıca statü kaygısı, insanların ekonomik başarıyı ne ölçüde önemli bir değer olarak gördüğü ile ilgili değil, bireylerin içinde yaşadığı toplumla kıyaslandığında statülerinin neler olduğu ile ilgilenmektedir. Diğer bir ifade ile statü kaygısı insanların değer sistemlerine atıfta bulunmamaktadır. Bu yönüyle de statü arayışı, statü ile ilgili endişe gibi diğer ilgili yapılardan farklılık göstermektedir (Melita vd. 2020: 346). Temelde statü kaygısı bir kişinin çalışma koşullarındaki olumsuzlar, düşük yaşam kalitesi veya gelecekte işini kaybetmeden kaynaklı düşük bir sosyal konuma inme endişelerini de ifade etmektedir. Bu perspektiften bakıldığında statü kaygısı, iş güvencesizliği ile benzer kavramlar gibi görünmektedir. Bununla birlikte bu kavramlar arasında bir takım önemli ayrımlar söz konudur. Öncelikle iş güvencesizliği, kişinin işi yâda mevcut imkânlarını kaybetme korkusuna odaklanmaktadır. Statü kaygısı ise kişinin istihdam durumunu içeren veya içermeyen birçok duruma yönelik daha geniş endişeleri kapsamaktadır. Örneğin daha yüksek bir statüye geçememe, bir statü düzeyinde takılıp kalma veya hâlihazırda çok düşük bir statüde olma konusundaki endişeler statü kaygısını ifade etmektedir.

Yukarıda yapılan tartışmalar statü kaygısının, örgütlerin başarısına etki edebilecek önemli bir faktör olabileceğini göstermektedir. Örneğin, örgüt içerisinde terfi imkânının olmaması çalışanlar arasında statü kaygısının önemli öncüllerinden biri olan belirli bir seviyede (statüde) sıkışıp kalma veya yükselmeme endişelerini artırmaktadır. Benzer şekilde yetersiz terfiler, mevki indirme olasılığı veya güvencesiz istihdam da statü kaygısını artıran diğer unsurlardır. Bu unsurlar çalışanların örgütlerine olan bağlılıklarını azaltıcı etkenler olarak kabul edilmektedir (Kalleberg, 2018: 141). Ayrıca statü kaygısı, işyeri ilişkilerini zayıflatarak çalışanlarda iş tatminini azaltır ve örgütsel performansı düşürür. Bir diğer etken ise örgüt içerisinde başkalarının terfi etmesi durumunda, statü kaygısı olan çalışanlarda kıskançlık duygularını artırarak sosyal bağların kalitesini ve çalışanın işine karşı genel tutumunu olumsuz etkileyebilir (Keshabyan ve Day, 2020: 1523). Yukarıda sunulan tartışmalara dayanarak, çalışanların örgüt içerisinde statü kaygısını deneyimlemesi, çalışanların yaptığı işten genel olarak aldığı zevki olumsuz etkileyerek iş memnuniyetsizliğine ve performans düşüklüğüne sebep olacağı söylenebilir.

2. YÖNTEM

Araştırmanın yapılmasına karar verildikten sonra Avrupa Liderlik Üniversitesi Etik Kurulu'ndan gerekli etik izinler alınmıştır (ALU-ETK-2022-04). Daha sonra statü kaygısı ölçeğini geliştiren yazarlardan olan Martin Day ile mail aracılığıyla görüşülmüş, ilgili ölçeğin Türkçeye çevirisi ve geçerlik/güvenirlik çalışmasının yapılabilmesi için müsaade istenmiştir. Gerekli izinlerin alınmasından sonra araştırma için veri toplama aşamasına geçilmiştir. Veri toplama işleminde elektronik anket tercih edilmiştir. Elektronik ortamda hazırlanan anketlerde; araştırmanın amacı, katılımın gönüllü olduğu ve verilerin 3. şahıslar ile paylaşılmayacağı konusunda bilgilendirmeler yapılmıştır. Katılımcılara bu süreçte herhangi bir ödül ve para verilmemiştir. Anketin ortalama tamamlanma süresi altı dakikadır.

2.1. Örneklem

Araştırma verileri KKTC'de eğitim ve öğretim faaliyetine devam eden 323 akademisyenden elde edilmiştir. Araştırmalarda örneklem büyüklüğünün belirlenmesine yönelik farklı yaklaşımlar bulunmakla birlikte, ölçek geliştirme ve uyarlama çalışmalarında ölçekte yer alan maddelerin 10 katı örneklem büyüklüğünün yeterli olduğu düşünülmektedir (Sürücü, Şeşen ve Maşlakçı, 2021: 30). Statü kaygısı ölçeğinde beş madde olduğu düşünüldüğünde araştırmadaki 323 örneklemin yeterli olacağı değerlendirilmektedir. Araştırmaya katılan katılımcıların 197 erkek, 126'sı kadındır. Bu katılımcılardan 35'i profesör, 41'i doçent, 80'i yardımcı doçent, 71'si öğretim görevlisi ve 96'sı araştırma görevlisidir. Katılımcıların 190'i evli iken 133'ü ise bekârdır.

2.2. Veri Toplama Araçları

Kişisel Bilgi Formu: Araştırmaya katılan katılımcıların; cinsiyet, medeni durum, unvan olmak üzere demografik özelliklerini tespit etmeye yönelik olarak üç soru bulunmaktadır.

Oxford Mutluluk Ölçeği Kısa Formu: Hills ve Argyle (2002) tarafından geliştirilen ölçek kullanılmıştır. Ölçeğin Türkçeye çeviri, geçerlik ve güvenilirlik çalışması Doğan ve Çötök (2011) tarafından yapılmıştır. 6'lı likert tipinde hazırlanan ölçekte beş ifade bulunmaktadır. Örnek ifadeler "Kendimden çok memnun değilim",

“Geçmişle ilgili çok da mutlu anılarım yoktur” ve “İstedğim her şeye ulaşabilirim” şeklindedir. Araştırmada ölçeğin güvenirlilik kat sayısı 0,79 olarak ölçülmüştür.

Yaşam Doyumu Ölçeği: Diener, Emmons, Larsen ve Griffin (1985) tarafından geliştirilen ölçek kullanılmıştır. Ölçeğin Türkçeye çeviri, geçerlik ve güvenirlilik çalışması Dağlı ve Baysal (2016) tarafından yapılmıştır. 7’li likert tipinde hazırlanan ölçekte beş ifade bulunmaktadır. Örnek ifadeler “İdeallerime yakın bir yaşantım vardır”, “Yaşam koşullarım mükemmeldir” ve “Tekrar dünyaya gelsem hayatımdaki hemen hemen hiçbir şeyi değiştirmezdim” şeklindedir. Araştırmada ölçeğin güvenirlilik kat sayısı 0,81 olarak ölçülmüştür.

Sürekli Kaygı Ölçeği: Spielberg, Gorsuch ve Luschene (1970) tarafından geliştirilen sürekli kaygı ölçeği kullanılmıştır. Ölçeğin Türkçeye uyarlaması Öner ve Le Compte (1983) tarafından yapılmıştır. 20 ifadeden oluşan ölçek 5’li likert tipindedir. Ölçeğe ait örnek ifadeler “Başkaları kadar mutlu olmak isterim”, “Önemsiz şeyler hakkında endişelenirim” ve “Genellikle mutluyum” şeklindedir. Araştırmada ölçeğin güvenirlilik katsayısı 0,83 olarak ölçülmüştür.

Statü Kaygısı Ölçeği: Day ve Fiske (2016) tarafından geliştirilen ölçek kullanılmıştır. 5’li likert tipinde hazırlanan ölçekte beş ifade bulunmaktadır. İfadelerde 1= Tamamen katılmıyorum, 2= Katılmıyorum, 3=Kararsızım, 4= Katılıyorum ve 5 ise Tamamen Katılıyorum’u ifade etmektedir. Ölçekten alınan puanlar artıkça katılımcının statü kaygısının yüksek olduğu değerlendirilmektedir. Araştırmada ölçeğin güvenirlilik katsayısı 0,887 olarak ölçülmüştür.

2.3. İşlem

İlk olarak statü kaygısı ölçeğinin orijinali dili olan İngilizceden Türkçeye çeviri işlemi yapılmıştır. Çeviri işleminde Muñiz, Elosua ve Hambleton (2013) tarafından önerilen yöntem kullanılmıştır. Buna göre önce ölçek bağımsız olarak çalışan iki uzman tarafından İngilizceden Türkçeye çevrilmiştir. Daha sonrasında ölçeğin Türkçe versiyonu bağımsız çalışan başka iki uzman tarafından tekrar İngilizceye çevrilmiştir. Konunun uzmanı olan iki psikolog tarafından çeviriler orijinali ile karşılaştırılmış ve anlam kayması olduğu düşünülen ifadeler düzeltilmiştir. Son olarak konuya ilişkin araştırmaları bulunan üç öğretim görevlisi tarafından çeviri işlemi doğrulanmıştır. Yapılan çeviriyi test etmek ve olası anlamsal sorunları düzeltmek için 25 katılımcıdan oluşan örneklem grubuna anketin Türkçe versiyonu uygulanmıştır. Katılımcılarla yapılan görüşmede anlaşılmayan ya da tereddüt yaşanan ifadelerin olmadığını tespiti ile çeviri işlemi sonlandırılmıştır. Ön teste katılan katılımcıların anketleri ana örnekleme dâhil edilmemiştir.

2.4. Verilerin Analizi

Veri analizlerinin yapılabilmesi için SPSS 23 ve AMOS 18 yazılımları kullanılmıştır. Aykırı değerler Mahalanobis’in (D2) uzaklığının karesi ile değerlendirilmiş ve 9 aykırı değer tespit edilmiştir. Aykırı değerler rastgele veya dürüst olmayan bir biçimde yanıt verildiği değerlendirildiğinden araştırmadan çıkarılmıştır. Böylelikle 323 geçerli anket verisi elde edilmiştir. Verilerin dağılımını tespit etmeye yönelik olarak basıklık ve çarpıklık değerleri dikkate alınmıştır. Bu değerlerin yorumlanmasında Hair, Black, Babin ve Anderson, (2010) tarafından önerilen kesme değerleri esas alınmıştır (+1,5 -1,5). Ölçeklere verilen yanıtlarına tespitine yönelik frekans analizleri, ölçekler arasındaki ilişkinin tespit edilmesine yönelik olarak ise korelasyona analizleri yapılmıştır. Son olarak statü kaygısı ölçeğinin geçerliğinin tespit edilmesine yönelik olarak keşfedici faktör analizi ve doğrulayıcı faktör analizi analizleri yapılmıştır. Güvenirliğinin test edilmesi için ise birleşik güvenirlilik, Cronbach alfa değerleri dikkate alınmış ve test tekrar test yapılarak zaman karşı duyarlılığı kontrol edilmiştir.

3. BULGULAR

3.1. Tanımlayıcı İstatistikler

Tablo 1’de statü kaygısı ölçeğinin beş maddesine ait tanımlayıcı istatistikler bulunmaktadır. 1’den 5’e kadar derecelendirilmiş olan ölçekte maddelerin ortalaması 2,58 (Madde 5) ile 2,95 (madde 2) arasında değişmektedir. Ölçeğin diğer maddelerine ait ortalama değerler de kabul edilebilir değerlerdir (Nunnally ve Bernstein, 1994). Çarpıklık ve basıklık değerlerinin (0,076’dan 0,348’e çarpıklık ve -0,518’den -0,913’a basıklık ve basıklık -0,61’den 0,30’a) -1,5 ile +1,5 arasında olması statü kaygısı ölçeğindeki maddelerin normal dağılıma sahip olduğunu göstermektedir (Hair, Black, Babin ve Anderson, 2010). Ayrıca maddeler arası korelasyonların 0,80’den düşük olması ise çoklu doğrusallık sorununun olmadığını göstermektedir (Tabachnick ve Fidell, 2001).

Tablo 1. Statü Kaygısı Ölçeğindeki Maddelerin Tanımlayıcı İstatistikleri (n = 323)

Madde	Ort.	SS	Düzeltilmiş madde-toplam korelasyonu	Çarpıklık	Basıklık
1	2,78	1,141	0,696	0,244	-0,621
2	2,95	1,191	0,706	0,076	-0,913
3	2,82	1,106	0,754	0,212	-0,559
4	2,66	1,074	0,725	0,269	-0,518
5	2,58	1,118	0,750	0,348	-0,593

Tablo 1'deki sonuçlar uyarılama çalışması yapılan statü kaygısı ölçeğinde yöntem ve madde yanlılığının olup olmadığı konusunda fikir vermektedir. Korelasyon kat sayıları 0,696 ve üzerindedir. Bu değer 0,3'ün üzerinde olması yöntem yanlılığının bu araştırma için sorun yaratmadığını göstermektedir (Bayık ve Gürbüz, 2016). Ayrıca madde skor dağılımlarında aykırı değerlerin olmaması da madde yanlılığının olmadığına işaret etmektedir (Bayık ve Gürbüz, 2016).

3.2. Geçerliliğin Tespitine Yönelik Bulgular

Statü kaygısı ölçeğinin geçerliliğinin tespit edilmesine yönelik olarak öncelikle yapı geçerliği kontrol edilmiş daha sonra yakınsak ve ölçüt geçerliliği test edilmiştir.

3.2.1. Keşfedici Faktör Analizi

Statü kaygısı ölçeğinin yapısını anlamak için keşfedici faktör analizi yapılmıştır. Verilerin keşfedici faktör analizi için uygunluğu Barlett Küresellik Testi ve Kaiser-Meyer-Olkin Testi (KMO) ile değerlendirilmiştir. KMO örneklem uygunluk değeri 0,874 olarak ölçülmüştür. Barlett Küresellik Testi sonucunda elde edilen χ^2 değeri 962,049 ve anlamlıdır ($p < 0,001$). Bu sonuçlar elde edilen verilerin faktör analizi için uygun olduğunu göstermektedir (Sürücü, Şeşen ve Maslakçı, 2021).

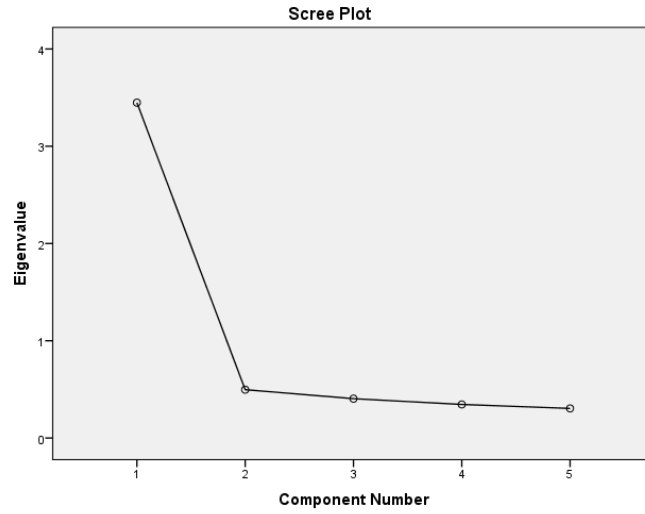
Temel bileşenler analizi döndürme ekseninde yapılan faktör analizinde öz değeri birden büyük olanların tek faktör altında toplanması sağlanmıştır. Keşfedici faktör analiz sonuçları statü kaygısı ölçeğinin tek faktörlü yapıda olduğunu göstermektedir (Tablo 2). Şekil 1'de sunulan yamaç serpinti grafiğinde birinci faktörden sonra kırılmanın olduğu görülmektedir.

Tablo 2. Statü Kaygısı Ölçeğinin Faktör Yapısı ve Faktör Yükleri

Madde Nu.	Maddeler	Faktör Yükleri
1	Ömür boyu bulunduğum konumda sıkışıp kalacağım konusunda endişeli hissediyorum.	0,806
2	Kariyer hedeflerime ulaşamayacağım konusunda çok endişeliyim.	0,814
3	Daha düşük sosyal konumda olma konusunda bazen endişeleniyorum.	0,852
4	Hayattaki mevcut konumumun çok düşük olmasından endişeleniyorum.	0,831
5	Sosyal statümün değişmeyeceğinden endişe ediyorum.	0,849
Özdeğer		3,448
Açıklanan Varyans		68,964

Tablo 2'deki sonuçlar incelendiğinde statü kaygısı ölçeği varyansın %68,96'sını açıklayan tek faktörlü bir yapıda olduğunu göstermektedir. Ölçekte yer alan ifadelerin faktör yükleri ise 0,806 ve daha üzerindedir. Faktör yüklerin yüksek olması o faktörlerin ilgili yapıyı iyi temsil ettiğini göstermektedir (Sürücü, Şeşen ve Maslakçı, 2021).

Şekil 1. Yamaç Serpinti Grafiği

3.2.2. Doğrulayıcı Faktör Analizi

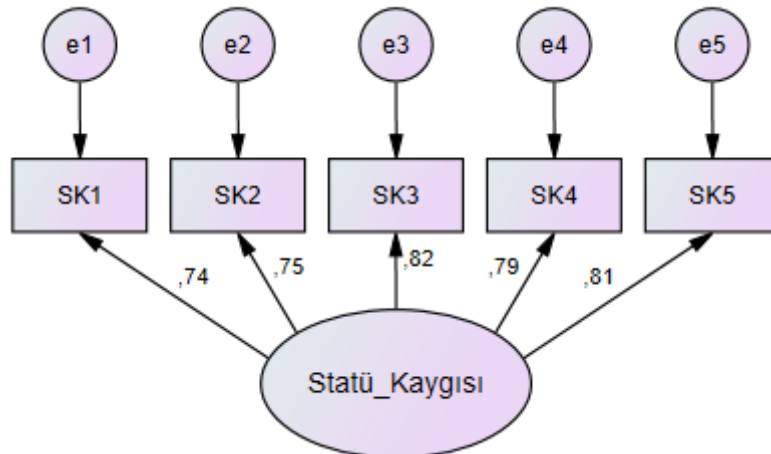
Keşfedici faktör analizi ile statü kaygısı ölçeğinin tek faktörlü yapıda olduğu tespit edilmiştir. Tek faktörlü yapının doğruluğunu teyit etmek amacıyla doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Doğrulayıcı faktör analizinde maksimum olabilirlik tahmincisi aracılığıyla birkaç model test edilmiştir (Tablo 2). İlk model, keşfedici faktör analizinde elde edilen ve ölçeğin orijinal formunda da önerilen tek faktörlü yapıdır. İkinci modelde iki faktörlü, üçüncü modelde ise üç faktörlü yapı test edilmiştir. Elde edilen sonuçlar Tablo 3’de sunulmuştur.

Tablo 3. Doğrulayıcı Faktör Analiz Sonuçları

Model	χ^2	Df	CMIN/ Df	GFI	NFI	IFI	CFI	RMSEA
Tek Faktörlü	17,058	5	3,412	0,984	0,972	0,984	0,984	0,058
İki Faktörlü	163,037	19	8,581	0,910	0,817	0,835	0,833	0,143
Üç Faktörlü	495,912	20	24,796	0,761	0,443	0,453	0,448	0,254

Tablo 3’deki sonuçlar keşfedici faktör analizinden elde edilen tek faktörlü modelin daha iyi uyum indekslerine sahip olduğunu göstermektedir (Byrne, 2010). Uyum indeksleri sırasıyla $\chi^2= 24,872$, $df= 11$, $\chi^2/df= 2,261$, $GFI= 0,984$, $NFI= 0,972$, $IFI= 0,984$, $TLI= 0,959$, $CFI= 0,984$, $RMSEA= 0,058$ ’dir. Elde edilen bu bulgular statü kaygısı ölçeğinin yapı geçerliliğinin olduğunu doğrulamaktadır.

Şekil 2. Doğrulayıcı Faktör Analiz Diyagramı

3.2.3. Yakınsak Geçerlik

Yapısal geçerliliğin tespit edilmesinden sonra yakınsak geçerliliğinin de test edilmesi araştırmanın sağlıklı sonuçlar verebilmesi için önemlidir (Sürücü ve Maslakçı, 2020; Sürücü, Şeşen ve Maslakçı, 2021). Fornell ve Larcker (1981) yakınsak geçerlik tespit edilmesi için, ortalama açıklanan varyans (AVE) değeri üzerine kurulu bir teknik önermişlerdir. Önerilen bu teknik, literatürde genel kabul görmüştür (Sürücü ve Maslakçı, 2020; Sürücü, Şeşen ve Maslakçı, 2021). Yakınsak geçerliliğin sağlanabilmesi için AVE değerinin birleşik güvenilirlik değerinden küçük olması ve AVE değerinin ise 0,5 değerinden büyük olması gerekmektedir (Sürücü ve Maslakçı, 2020; Sürücü, Şeşen ve Maslakçı, 2021). Bu durumda ölçeğin yakınsak geçerliliğini sağladığı belirtilir. Yapılan analizlerde statü kaygısı ölçeğinin AVE değerinin 0,612 olduğu, birleşik güvenilirlik değerinin ise 0,888 olduğu tespit edilmiştir. Elde edilen bu değerler statü kaygısı ölçeğinin yakınsak geçerliliğinin olduğunu göstermektedir.

3.2.4. Ölçüt Geçerliği

Statü kaygısı ölçeğinin ölçüt geçerliğinin belirlemeye yönelik olarak araştırmada Oxford mutluluk ölçeği (kısa formu), yaşam doyumu ölçeği ve sürekli kaygı ölçekleri kullanılmıştır. Elde edilen veriler doğrultusunda statü kaygısı ölçeği ile diğer ölçekler arasındaki ilişki kontrol edilmiştir. Analiz sonuçlarına göre statü kaygısı ile sürekli kaygı arasında pozitif yönlü ($r=0,58$, $p<0,05$), Oxford mutluluk ölçeği ($r=-0,34$, $p<0,05$) ve yaşam doyumu ölçeği ($r=-0,22$, $p<0,05$) ile negatif yönlü korelasyon tespit edilmiştir.

3.3. Güvenirliğin Tespitine Yönelik Bulgular

Statü kaygısı ölçeğinin güvenirliliğinin tespit edilmesine yönelik olarak ilk önce iç tutarlılığı kontrol edilmiş ve Cronbach alfa katsayısı 0,887 olarak ölçülmüştür. Birleşik güvenilirlik kat sayısı ise (CR) 0,888 olarak ölçülmüştür. Bu değerler ölçeğin güvenilir ve iç tutarlılığının olduğunu göstermektedir (Sürücü ve Maslakçı, 2020; Sürücü, Şeşen ve Maslakçı, 2021). Statü kaygısı ölçeğinin zamana karşı tutarlılığını tespit etmek için test tekrar test yapılmıştır. Bu kapsamda hazırlanan anketler 48 kişilik bir örneklem grubuna uygulanmış üç hafta sonra aynı örneklem grubuna anketler tekrardan uygulanmıştır (Bu örneklem ana kütleye dâhil edilmemiştir). İki anket verisi arasındaki korelasyon kat sayısı 0,91 olarak ölçülmüştür. Çevirisi yapılan statü kaygısı ölçeğinin son olarak cinsiyete göre ölçüm değişmezliği kontrol edilmiştir. Yapılan bağımsız örneklem t-testinde kadın ve erkek katılımcılar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın bulunmadığı tespit edilmiştir. Bu bulgular ölçeğin cinsiyete göre değişmezliğini göstermektedir.

SONUÇ

Statü, sosyal olarak oluşturulmuş hiyerarşideki görece bir konumu ifade etmektedir. Birçok insan mevcut statülerini korumak ya da daha iyi olarak atfedilen statülere ulaşmak için çaba harcamaktadır. Bununla beraber statüye yönelik yaşanan çabaların insanlar üzerinde farklı psikolojik etkilerini bulunmaktadır. Bu psikolojik etkilerin temelinde statü kaygısının olduğu düşünülmektedir (Melita vd. 2020: 343). Henüz emekle aşamasında olan ve kavramın yapısı yeni yeni oluşturulan statü kaygısı, kişinin toplumdaki başarı standartlarına ulaşamama, sosyal konumlarında sıkışıp kalma veya statüsünü kaybetme konusunda endişe duymasını ifade etmektedir. Toplumlar arasında yaşanan gelir eşitsizliği ve ekonomik sıkıntıların statü kaygısının önemli öncülleri olduğu konusunda araştırmacılar hemfikir olmakla birlikte (Blake ve Brooks, 2019; Melita, Willis ve Rodríguez-Bailón, 2021) sonuçlarına yönelik kısıtlı çalışmalar bulunmaktadır.

Day ve Fiske (2016) tarafından geliştirilen “statü kaygısı ölçeği” statü kaygısının sonuçlarına yönelik nicel olarak araştırma yapabilmeyi kolaylaştırmaktadır. Ölçme aracındaki yalnız beş maddenin bulunması da, anket uygulamalarında araştırmacı ve katılımcılar açısından avantaj sağladığı söylenebilir.

Araştırmada statü kaygısı ölçeğinin Türkçede geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılarak Türkçe yazınına kazandırılması hedeflenmiştir. Bu maksatla öncelikle gerekli etik izinler alınmış ve ölçeği geliştirilen yazarlardan olan Martin Day ile görüşülerek müsaade istenmiştir. Gerekli izinler alındıktan sonra veri toplama işlemine başlanmıştır. Araştırmanın yapıldığı dönemde Covid-19 pandemisinin etkileri halen devam ettiği için elektronik anket yöntemi uygulanmıştır. Elde edilen 332 anket verisi incelenmiş ve 9 anket veri aykırı değerlere sahip olduğu için araştırmadan çıkarılarak 323 geçerli anket verisi ile araştırmada veri toplama işlemi sonlandırılmıştır.

Statü kaygısı ölçeğinin geçerliliğinin tespit edilmesine yönelik olarak keşfedici faktör analizi ve doğrulayıcı faktör analizleri yapılmıştır. Keşfedici faktör analizinde statü kaygısı ölçeği varyansın %68,96'sını açıklayan tek faktörlü bir yapıda olduğu tespit edilmiş ve faktör yüklerinin ilgili yapıyı iyi temsil ettiği anlaşılmıştır. Yapılan doğrulayıcı faktör analizi ile de tek faktörlü yapı teyit edilmiştir. Ölçüt geçerliliğinin tespit edilmesi için ise Oxford mutluluk ölçeği (kısa formu), yaşam doyumu ölçeği ve sürekli kaygı ölçekleri kullanılmıştır.

Elde edilen bulgular statü kaygısı ölçeğinin ölçüt geçerliğinin olduğunu göstermiştir. Daha sonra ölçeğin güvenilirliğinin tespit edilmesi için iç tutarlığı kontrol edilmiş ve birleşik güvenirlilik hesaplanmıştır. Son olarak ölçeğin zaman karşı tutarlılığını tespit etmek için test tekrar test yapılmıştır. Yapılan tüm test ve analizler çeviri ve uyarlama çalışması yapılan statü kaygısı ölçeğinin geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğunu ve Türkçe yazınında kullanılabileceğini göstermiştir. Yapılan bu çalışmanın statü kaygısına yönelik yapılacak çalışmalara kaynak teşkil edeceği ve Türk yazınına katkı sağlayacağı değerlendirilmektedir.

Araştırmanın yapıldığı dönemde Kovid-19 pandemisinin etkileri halen devam etmektedir. Kovid-19'un yayılmasını engellemek amacıyla Türkiye ve KKTC'deki eğitim kurumları belli dönemlerde kapanarak uzaktan eğitime geçmiştir. Karantinada uzun süre içeride kalmak ve sosyal faaliyetlerden uzaklaşmak katılımcılar için kaygı ve stres bozuklukları için önemli risk faktörleridir (Ansari ve Yousefabad 2020). Yakın tarihli literatür bunu belgeleyerek, tecrit ve karantinada tutulan kişilerin kaygı, hayal kırıklığı, belirsizlik, depresyon gibi önemli psikolojik sıkıntılar yaşadıklarını ortaya koymaktadır (Brooks, Hildreth ve Howland, 2020: 914). Dolayısı ile katılımcılar Kovid-19'un psikolojik etkisine karşı özellikle savunmasız olabilirler ve durum statü kaygısını de etkilemiş olabilir (Faisal, Jobe, Ahmed ve Sharker, 2021: 2).

KAYNAKÇA

- Anderson, Cameron, Hildreth, John Angus ve Howland, Laura (2015) "Is The Desire For Status A Fundamental Human Motive? A Review Of The Empirical Literature", *Psychological Bulletin*, 141(3), s. 574–601.
- Ansari, Mohammed Ve Yousefabad, Ahmadi (2020) "Potential Threats Of COVID-19 On Quarantined Families", *Public Health*, 183(1), s.1.
- Balsamo, Michela, Romanelli, Roberta, Innamorati, Marco, Ciccarese, Gabriele, Carlucci, Leonardo ve Saggino, Aristide (2013) "The State-Trait Anxiety Inventory: Shadows And Lights On Its Construct Validity", *Journal Of Psychopathology And Behavioral Assessment*, 35(4), s. 475–486.
- Bayık, Mehmet Emin ve Gürbüz, Sait (2016) "Ölçek Uyarlamada Metodoloji Sorunu: Yönetim Ve Örgüt Alanında Uyarlanan Ölçekler Üzerinden Bir Araştırma", *İş Ve İnsan Dergisi*, 3(1), s. 1-20.
- Blake, Khandis ve Brooks, Robert (2019) "Status Anxiety Mediates The Positive Relationship Between Income Inequality And Sexualization", *Proceedings Of The National Academy Of Sciences*, 116(50), s. 25029-25033.
- Brooks, Samantha, Webster, Rebecca, Smith, Louise, Woodland, Lisa, Wessely, Simon, Greenberg, Neil ve Rubin, Gideon James (2020) "The Psychological Impact Of Quarantine And How To Reduce It: Rapid Review Of The Evidence", *The Lancet*, 395(10227), s. 912–920.
- Byrne, Barbara (2010) *Structural Equation Modeling With AMOS: Basic Concepts, Applications, And Programming* (2nd Ed.). Routledge/Taylor & Francis Group
- Casey, Emma (2020) "Gambling, Status Anxiety And Inter-Generational Social Mobility: Findings From The Mass Observation Archive", *Sociology*, 54(2), s. 380-396.
- Dağlı, Abidin ve Baysal, Nigah (2016) "Yaşam Doyumu Ölçeğinin Türkçe'ye Uyarlanması: Geçerlik Ve Güvenirlik Çalışması", *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(59), s. 1250-1262.
- Day, Martin ve Fiske, Susan (2016) "What Is Status Anxiety? Exploring A Mechanism Of The Consequences Of Income Inequality", *Presentation At The International Society For Justice Research (ISJR), 16th Biennial Conference, University Of Kent, Canterbury, UK.*
- De Botton, Alain (2004) *Status Anxiety*. London: Penguin.
- De Vogli, Roberto, Ferrie, Jane, Chandola, Tarani, Kivimäki, Mika ve Marmot, Michael (2007) "Unfairness And Health: Evidence From The Whitehall II Study", *Journal Of Epidemiology & Community Health*, 61(6), s. 513–518.
- Delhey, Jan, Schneickert, Christian ve Steckermeier, Leonie (2017) "Sociocultural Inequalities And Status Anxiety: Redirecting The Spirit Level Theory" *International Journal Of Comparative Sociology*, 58(3), s. 215-240.
- Diener, Ed, Emmons, Robert, Larsen, Randy ve Griffin, Sharon (1985) "The Satisfaction With Life Scale", *Journal Of Personality Assessment*, 49(1), s. 71-75.
- Doğan, Tayfun ve Çötök, Nesrin Akıncı (2011) "Oxford Mutluluk Ölçeği Kısa Formunun Türkçe Uyarlaması: Geçerlik Ve Güvenirlik Çalışması", *Türk Psikolojik Danışma Ve Rehberlik Dergisi*, 4(36), s. 165-172.
- Faisal, Rajib Ahmed, Jobe, Mary, Ahmed, Oli ve Sharkar, Tanima (2021) "Mental Health Status, Anxiety, And Depression Levels Of Bangladeshi University Students During The COVID-19 Pandemic", *International Journal Of Mental Health And Addiction*, s. 1-16.
- Fisher, Gwenith, Matthews, Russell ve Gibbons, Alyssa Mitchell (2016) "Developing And Investigating The Use Of Single-Item Measures In Organizational Research", *Journal Of Occupational Health Psychology*, 21(3), s. 3–23.
- Fornell, Claes ve Larcker, David (1981). "Evaluating Structural Equation Models With Unobservable Variables And Measurement Error", *Journal Of Marketing Research*, 18(1), s. 39-50.
- Hair, Joseph, William Black, Barry Babin ve Rolph Anderson (2010) *Multivariate Data Analysis: A Global Perspective* (7th Ed.). New Jersey: Pearson Education, Upper Saddle River.
- Gruenewald, Tara, Kemeny, Margaret ve Aziz, Najib (2006) "Subjective Social Status Moderates Cortisol Responses To Social Threat", *Brain, Behavior, And Immunity*, 20(4), s. 410–419.
- Hills, Peter ve Argyle, Michael (2002) "The Oxford Happiness Questionnaire: A Compact Scale For The Measurement Of Psychological Well-Being", *Personality And Individual Differences*, 33(7), s. 1073-1082.
- Hodge, Edwin (2019) "The Sovereign Ascendant: Financial Collapse, Status Anxiety, And The Rebirth Of The Sovereign Citizen Movement", *Frontiers In Sociology*, 4, 76.
- Kalleberg, Arne (2018) *Precarious Lives: Job Insecurity And Well-Being In Rich Democracies*. Cambridge, MA: Polity Press.
- Keshabyan, Anna ve Day, Martin (2020) "Concerned Whether You'll Make It In Life? Status Anxiety Uniquely Explains Job Satisfaction", *Frontiers In Psychology*, 11, s. 1523.
- Layte, Richard ve Whelan, Christopher (2014). "Who Feels Inferior? A Test Of The Status Anxiety Hypothesis Of Social Inequalities In Health", *European Sociological Review*, 30(4), s. 525-535.
- Melita, Davide, Velandia-Morales, Andrea, Iruela-Toros, David, Willis, Guillermo ve Rodríguez-Bailón, Rosa (2020) "Spanish Version Of The Status Anxiety Scale (Versión Española De La Escala De Ansiedad Por El Estatus)", *International Journal Of Social Psychology*, 35(2), s. 342-369.
- Melita, Davide, Willis, Guillermo ve Rodríguez-Bailón, Rosa (2021). "Economic Inequality Increases Status Anxiety Through Perceived Contextual Competitiveness", *Frontiers In Psychology*, 12, s. 1895.

- Muñiz, José, Elosua, Paula ve Hambleton, Ronald (2013) “Directrices Para La Traducción Y Adaptación De Los Tests: Segunda Edición [International Test Commission Guidelines For Test Translation And Adaptation: Second Edition]”, *Psicothema*, 25(2), s. 151–157.
- Nunnally, Jum (1994) *Psychometric Theory 3E*. Tata Mcgraw-Hill Education.
- Öner, Necla ve Le Compte, Ayhan (1983) *Durumluluk-Sürekli Kaygı Envanteri El Kitabı*. İstanbul: Bogazici Üniversitesi Matbaası.
- Paskov, Marii , Gerxhani, Klarita ve Van De Werfhorst, Herman (2013) *Income Inequality And Status Anxiety*, Amsterdam.
- Scheepers, Daan, Ellemers, Naomi ve Sintemaartensdijk, Nieska (2009) “Suffering From The Possibility Of Status Loss: Physiological Responses To Social Identity Threat In High Status Groups”, *European Journal Of Social Psychology*, 39(6), s. 1075–1092.
- Spielberger, C.D., R.C. Gorsuch ve R.E. Luschene. (1970) *Manual For The State-Trait Anxiety Inventory*. California : Consultingpsychologists Press
- Sürücü, Lütfi ve Maslakçı, Ahmet (2020) “Validity And Reliability In Quantitative Research”, *Business & Management Studies: An International Journal*, 8(3), s. 2694-2726
- Sürücü, Lütfi, Şeşen, Harun ve Maşlakçı Ahmet (2021) *SPSS, AMOS Ve PROCESS Macro İle İlişkisel, Aracı / Düzenleyici Ve Yapısal Eşitlik Modellemesi Uygulamalı Analizler*, Detay Yayıncılık
- Tabachnick, Barbara ve Fidell, Linda (2001) *SAS For Windows Workbook For Tabachnick And Fidell Using Multivariate Statistics*. Allyn And Bacon.
- White, Judith, Langer, Ellen, Yariv, Leeat ve Welch, John (2006) “Frequent Social Comparisons And Destructive Emotions And Behaviors: The Dark Side Of Social Comparisons”, *Journal Of Adult Development*, 13(1), s. 36-44.
- Woody, Alex, Hooker, Emily, Zoccola Peggy ve Dickerson, Sally (2018) “Social-Evaluative Threat, Cognitive Load, And The Cortisol And Cardiovascular Stress Response”, *Psychoneuroendocrinology*, 97, s. 149-155.